

УДК 343.13
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-256-264

**Андрій
КРУШЕНИЦЬКИЙ**[©]
т.в.о. завідувача кафедри
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кропивницький, Україна)

ВИТРЕБУВАННЯ РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ СТОРОНОЮ ОБВИНУВАННЯ: ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ

У статті висвітлено проблемні питання, пов'язані з використанням такого способу збирання доказів у кримінальному провадженні, як витребування та отримання речей і документів. Розглянуто питання: щодо суб'єктів, до яких може бути висунута вимога сторони обвинувачення про надання речей і документів та від яких вони можуть бути отримані; форма та зміст вимоги про витребування речей і документів (тобто її процесуальне оформлення); терміни для виконання вимоги та правові наслідки відмови (ухилення) суб'єкта-володільця відповідних речей і документів від задоволення вимоги; форма фіксації витребування речей і документів стороною обвинувачення. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення окремих положень ст. 93 КПК України з метою усунення проблемних питань у кримінальних провадженнях, що виникають під час реалізації повноважень сторони обвинувачення щодо витребування та отримання речей і документів.

Ключові слова: витребування та отримання речей і документів, спосіб збирання доказів, форма витребування, сторона обвинувачення.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 93 КПК України одним із способів збирання доказів стороною обвинувачення є витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок. Однак під час практичної діяльності у сторони обвинувачення постійно виникають проблеми з реалізацією своїх повноважень у частині витребування відомостей, документів та речей, які виникають через необґрунтовані відмови. Насамперед це пов'язано з тим, що чинним КПК України не передбачені способи та не визначені процедури, використовуючи які сторона обвинувачення може реалізувати вищезазначені повноваження. У зв'язку з цим на сьогодні є нагальна потреба в більш детальній регламентації отримання доказів у порядку ст. 93 КПК України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання, що стосувалися витребування речей і документів, як засобу збирання доказів у кримінальному провадженні, стали досліджувати лише останнім часом. Окремі аспекти вказаної проблематики були предметом дослідження низки вітчизняних авторів (О. Астапенка – 2009 р., С. Крушинського – 2015 р., І. Крицької – 2017 р., С. Ковальчука – 2018 р., О. Маслюк – 2018 р., Т. Кузубової – 2019 р. та ін.). Проте увага приділялася тільки окремим питанням, пов'язаним з цією проблематикою, і сформулювалися досить суперечливі погляди, які потребують критичного аналізу.

Метою статті є визначення оптимального процесуального порядку витребування речей і документів та механізмів його реалізації стороною обвинувачення.

Виклад основного матеріалу. Насамперед потрібно наголосити, що «витребування» й «отримання» речей і документів є самостійними способами збирання доказів поряд з проведенням слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій. Витребування речей чи документів – це процесуальна дія, яка полягає у зверненні з вимогою до певного суб'єкта про добровільне надання речей чи документів, які є носіями інформації (відомостей), що має значення для кримінального провадження. Важливою умовою для використання вказаного способу збирання (формування) доказів

є наявність достовірних даних, що речі чи документи перебувають чи зберігаються у певного суб'єкта (в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях, у службових або фізичних осіб). Отримання речей чи документів – це процесуальна дія, яка являє собою окремий процес доставляння стороні обвинувачення чи захисту юридичними або фізичними особами письмових документів чи їх копій, а також предметів із проханням приєднати їх до матеріалів кримінального провадження. Тобто, під час отримання певна особа добровільно за своєю ініціативою передає стороні кримінального провадження вказані об'єкти, які підлягають оглядові, фотографуванню та докладному опису в протоколі огляду [1, с. 158–160].

На нашу думку, поряд з іншими способами збирання доказів (зокрема, застосуванням тимчасового доступу до речей та документів) витребування та отримання речей і документів треба розглядати як спрощений та альтернативний засіб збирання доказів. Зі свого боку, рішення сторони обвинувачення про витребування речей і документів повинно бути ухвалено в разі наявності достатніх підстав вважати, що особа, у володінні якої перебувають речі або документи, не буде чинити перешкод в отриманні вказаних джерел доказів, добровільно передасть їх стороні обвинувачення, і головне – не буде намагатися змінити їх або знищити. В інших ситуаціях сторона обвинувачення може вдаватися до інших способів збирання доказів, зокрема до вилучення речей і документів шляхом застосування процедури, передбаченої главою 15 КПК України (тимчасового доступу до речей та документів).

Але до цього часу залишаються законодавчо неврегульованими питання щодо порядку звернення сторони обвинувачення з письмовими вимогами про витребування речей і документів відповідно до ст. 93 КПК України. Зокрема, невизначеними залишаються такі питання:

- перелік суб'єктів, до яких може бути висунута вимога про надання речей та документів (в порядку ст. 93 КПК України);
- форма та зміст пред'явлення вимоги про витребування речей і документів (тобто її процесуальне оформлення);
- терміни для виконання вимоги та правові наслідки відмови (ухилення) суб'єкта-володільця відповідних речей і документів від задоволення вимоги;
- форма фіксації витребування речей і документів стороною обвинувачення.

Слушною щодо цього є думка О. Литвинчука, який наголосив на тому, що через «прогалини» в законодавстві слідчі, замість використання спрощеної процедури витребування інформації, вимушені витратити чимало часу на більш складну процедуру, пов'язану з отриманням ухвали слідчого судді на тимчасовий доступ до речей та документів. Це пояснюється тим, що докази, отримані шляхом «витребування», все частіше визнаються судом за клопотанням сторони захисту недопустимими. Така позиція суддів зрозуміла, оскільки вони взагалі не мають змоги оцінити «витребуваний» доказ на предмет допустимості, оскільки законодавець не визначив механізму реалізації такого способу збирання фактичних даних. Одним із завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування. Для виконання цього завдання необхідно забезпечити таку процедуру досудового розслідування, яка б дозволяла діяти слідчому та прокурору без необґрунтованих затримок. Слідчий не повинен вдаватися до звернення із клопотанням до слідчого судді для того, щоб вилучити речі або документи, які добровільно надаються їх власниками або особами, які відповідальні за їх зберігання. Наприклад, останнім часом для розкриття злочинів по «гарячих» слідах широко використовується відеоінформація, отримана з камер спостереження, яких з кожним роком встановлюється все більше і більше на приватних будинках, а також спорудах юридичних осіб. При цьому власники таких електронних пристроїв досить часто погоджуються співпрацювати з правоохоронними органами та готові добровільно надати відеозапис, який може бути використаний під час досудового розслідування. Однак у судовій практиці бувають непоодинокі випадки, коли судами доказом визнаються лише ті матеріали відеозйомки, які отримані саме під час виконання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів [2, с. 93–94]. Отримання такого дозволу потребує значного часу, який обумовлюється:

- по-перше, досить тривалим часом, який необхідний для складання та оформлення самого клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів

(обґрунтування клопотання; виконання копій матеріалів, якими обґрунтовуються доводи в клопотанні; оформлення опису тощо);

- по-друге, процедурою погодження клопотання з процесуальним керівником;
- по-третє, процедурою доставлення клопотання до суду для його розгляду слідчим суддею;
- по-четверте, тривалістю розгляду слідчим суддею клопотань сторони обвинувачення. Треба зазначити, що чинний КПК взагалі не містить норм, які б передбачали строки розгляду слідчим суддею клопотань про тимчасовий доступ до речей та документів.

Враховуючи завантаженість слідчих суддів та відсутність в КПК будь-яких строків розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей та документів, в практиці іноді виникають абсурдні ситуації, коли слідчими суддями клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів розглядаються навіть не тижнями, а місяцями. Тож слідчий, замість проведення інших невідкладних слідчих (розшукових) дій, вимушений займатися паперовою тяганиною.

Саме тому О. Литвинчук пропонує ввести (повернути) у чинний КПК України таку слідчу (розшукову) дію, як виїмка, яка проводиться за рішенням слідчого за наявності згоди осіб, у володінні яких перебувають речі або документи, що вилучаються [2, с. 93–94].

Отже, розглянемо проблемні питання, які, на нашу думку, потребують законодавчого врегулювання.

1. Перелік суб'єктів, до яких може бути висунута вимога про надання речей та документів та від яких вони можуть бути отримані.

Відповідно до ст. 93 КПК України ними можуть бути: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та фізичні особи. Як бачимо, перелік суб'єктів є досить загальним. Якщо їх конкретизувати, то, на нашу думку, ними можуть бути:

1) сторони та інші учасники кримінального провадження, які надають доказову інформацію з метою реалізації своєї процесуальної функції та впливу на напрямок пізнавальної діяльності, що відповідає їх інтересам. Тут доцільно акцентувати на тому, що правом на подання доказової інформації (тобто в кого може бути витребувана та від кого може бути отримана), як зазначено вище, володіють і суб'єкти сторони обвинувачення. Це передусім стосується прокурора, який реалізує своє право в судових стадіях процесу. Однак таке його право одночасно є і його обов'язком, оскільки, будучи органом держави, під час здійснення обвинувальної діяльності він керується засадами публічності, змагальності, диспозитивності та презумпції невинуватості;

2) державні органи, підприємства, установи, організації (в тому числі й правоохоронні органи, зокрема, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність), які, відповідно до закону (це може бути закон, який регламентує їх правовий статус), зобов'язані надавати доказову інформацію;

3) інші особи (в тому числі й сторонні), які можуть надавати доказові матеріали [3, с. 86–87].

2. Форма та зміст пред'явлення вимоги про витребування речей і документів (тобто її процесуальне оформлення).

Нині в юридичній доктрині та практиці, внаслідок недосконалості кримінального процесуального законодавства, не вироблено єдиної позиції до форми здійснення витребування речей та документів стороною обвинувачення. А тому в науковій літературі висловлюються різні погляди щодо процесуального оформлення вказаного способу збирання доказів.

Насамперед відмітимо, що можна зустріти різні погляди щодо того, в якій формі має здійснюватися витребування – усній чи письмовій. Не погоджуємося з думкою про те, що витребування може здійснюватися як в усній, так і письмовій формі [4, с. 280]. Адже саме письмова форма дозволяє «надати спілкуванню офіційної форми, яка відповідає вимогам діловодства» [5, с. 198]. З іншого боку – письмова форма дозволить оцінити доказ з позиції допустимості способів його отримання, чого не можна буде зробити в разі усного звернення з вимогою про надання речей чи документів [6, с. 137].

Треба зазначити, що в практиці письмові вимоги сторони обвинувачення до фізичних та/або юридичних осіб про надання копій документів та відомостей часто або взагалі не мають назви, або позначаються як «Вимога» чи «Запит».

Варто зауважити, що як у спеціальних законах, так і в окремих нормативно-правових актах форма витребування інформації та документів правоохоронними органами України зазначається саме як «письмовий запит» або «письмова вимога». Такі форми витребування, зокрема, містяться у таких нормативно-правових актах:

– п. 3 ч. 1 ст. 62 Закону України «Про банки та банківську діяльність» (передбачено можливість надання інформації на письмову вимогу правоохоронних органів стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи). Цим же нормативним актом визначено вимоги, що висуваються до такого документа [7];

– п. 2 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про психіатричну допомогу» (допускається передача відомостей про стан психічного здоров'я особи та надання їй психіатричної допомоги без згоди особи або без згоди її законного представника для провадження досудового розслідування, складання досудової доповіді щодо обвинувачених або судового розгляду за письмовим запитом слідчого, прокурора, суду та представника уповноваженого органу з питань пробації) [8];

– п. 3 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Службу безпеки України» (СБУ має право одержувати на письмовий запит керівника відповідного органу Служби безпеки України від міністерств, державних комітетів, інших відомств, підприємств, установ, організацій, військових частин, громадян та їх об'єднань дані і відомості, необхідні для забезпечення державної безпеки України) [9];

– ч. 1 п. 3 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» (НАБУ має право витребувати за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку у вказаному в запиті вигляді та формі від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро) [10];

– ч. 8 ст. 8 Закону України «Про нотаріат» (Довідки про вчинені нотаріальні дії та інші документи надаються нотаріусом протягом десяти робочих днів на обґрунтовану письмову вимогу суду, прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування у зв'язку з кримінальним провадженням...) [11].

Проте, як випливає зі змісту наведених статей, право на витребування інформації за запитом викладено з прив'язкою до повноважень відповідного органу, проте не прив'язано до процедури, у межах якої воно здійснюється. Враховуючи, що порядок кримінального провадження визначається лише кримінальним процесуальним законодавством, констатуємо неузгодженість його норм із положеннями спеціальних законів в інших сферах, які можуть бути охоплені кримінальним провадженням [12, с. 342].

Тож розглядаючи це питання в контексті попереднього кримінального процесуального законодавства, С. Стахівський вважав допустимою формою витребування речей і документів у кримінальному провадженні у вигляді письмового запиту [13, с. 266].

За твердженням В. Вапнярчука, зважаючи на те, що відповідно до ч. 3 і 2 ст. 110 КПК України всі рішення слідчого, прокурора ухвалюються у формі постанови, а судові рішення – у формі ухвали, на нашу думку, саме цими процесуальними документами й необхідно оформлювати витребування доказів [14, с. 408].

Ю. Азаров, О. Хабло, Я. Конюшенко також висловили думку про те, що витребування документів є самостійним інститутом збирання доказів і може бути реалізоване шляхом винесення відповідної постанови слідчого, за умови добровільності надання належної інформації органами влади та громадянами. Водночас саме добровільність надання документів чи відомостей вказується як риса, яка відрізняє його від тимчасового доступу [15, с. 136].

Наявна й протилежна думка щодо запропонованої науковцями форми реалізації витребування документів чи відомостей через винесення відповідної постанови. Зокрема, І. М. Чермерис зазначає, що відповідно до положень ст. 110 КПК України, постанова слідчого, прокурора, ухвалена в межах компетенції згідно із законом, є обов'язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується, тобто не передбачає добровільного характеру виконання. А отже, описана Ю. Азаровим, Я. Конюшенко, О. Хаблом позиція містить внутрішні логічні суперечності. З огляду на те, що сьогодні кримінальне процесуальне законодавство не містить вимог до форми, змісту, строків реалізації та відповідальності

за невиконання вимоги слідчого щодо витребування документів чи відомостей, єдиною законною можливістю отримати документи чи інформацію про факти є виключно інститути тимчасового доступу й обшуку. О. Юдін зауважує, що відсутність чіткої форми витребування документів як способу отримання доказів за ч. 2 ст. 93 КПК в аспекті ст. 19 Конституції України, за якою посадові особи зобов'язані діяти на підставі, у межах та в спосіб, визначені Конституцією та законами України, перетворює норму ч. 2 ст. 93 КПК України на декларативну [12, с. 341–342].

Ми не згодні з позицією І. Чемериса та Ю. Юдіна, оскільки в ч. 3 ст. 110 КПК України прямо передбачено, що рішення слідчого, прокурора ухвалюється у формі постанови. Більше того, зазначена норма закріплює, що відповідна постанова виноситься у випадках, передбачених КПК України, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне. Тобто йдеться про доцільність закріплення процесуальної форми фіксації доказової інформації, що має значення для кримінального провадження, зокрема і в питанні витребування доказів у порядку, передбаченому ч. 2 ст. 93 КПК України [16, с. 175].

Як вже зазначалося, загальні вимоги до постанови слідчого закріплені в ст. 110 КПК України. Окрім загальних відомостей про кримінальне провадження, в такій постанові слідчий також має вказати, які речі чи документи він вимагає надати [15, с. 137].

Ще одним проблемним питанням, на яке треба звернути увагу, це можливість витребування слідчим електронних документів та інформації, що містяться у електронних реєстрах. Слушною щодо цього є думка І. Чемериса, який зазначає, що ст. 99 КПК містить доволі прогресивні положення щодо визнання електронного документа джерелом доказу. Але законодавцем не визначено питання поводження з електронними документами, можливість отримання їх у кримінальному провадженні сучасними засобами комунікації, зокрема й електронною поштою. На практиці регламентування цієї процедури істотно пришвидшило б процес витребування, оброблення й опрацювання інформації, сприяло б скороченню часу, необхідного на ухвалення рішень у кримінальних провадженнях, а також розширило б географію проведення слідчих дій. Отже, досить прогресивне положення КПК щодо визнання можливості застосування роботи з електронними документами фактично нівельовано відсутністю визначеної процедури поводження та використання електронних документів у провадженні. З огляду на проаналізовану правову базу, виникає обгрунтоване питання щодо законності використання слідчими можливостей доступу до електронних реєстрів, яких в Україні налічується понад 100 [17]. Однією з головних функцій, яку виконують такі реєстри, є можливість швидкого доступу до офіційної інформації, яка по своїй суті є електронною. Проте отримання такої інформації не охоплено жодною слідчою (розшуковою) чи процесуальною дією, зокрема й заходами забезпечення кримінального провадження. Такий стан речей фактично перетворює органи досудового розслідування на статистів, яким відведено не розкриття, мінімізації чи попередження негативних наслідків злочину, а суто обов'язки документування слідів злочинної діяльності [12, с. 343].

З огляду на зазначене, доцільно удосконалити чинний КПК, передбачивши повноваження сторони обвинувачення із застосування процедури, визначеної ст. 93 КПК можливість витребувати електронні документи та мати доступ до інформації, що містяться у електронних реєстрах України.

3. Терміни для виконання вимоги та правові наслідки відмови (ухилення) суб'єкта-володільця відповідних речей і документів від задоволення вимоги.

Хоча відповідно до ч. 5 ст. 40 КПК України органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого, однак заходів юридичної відповідальності в разі невідачі речей чи документів кримінальний процесуальний закон практично не містить. Адже у разі невиконання вимоги щодо видачі речей чи документів КПК України не передбачає можливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження [15, с. 137].

Варто зауважити, що як у спеціальних законах, так і в окремих нормативно-правових актах строки надання інформації на вимогу правоохоронних органів встановлюються від 3 до 10 робочих днів.

Серед науковців пропонуються також різні строки виконання вимоги про витребування та правові наслідки відмови (ухилення) суб'єкта-володільця відповідних речей і документів від задоволення вимоги. За твердженням А. Спусканюка, виконавець

запиту, якому адресовано такий запит, зобов'язаний невідкладно, але не більше ніж протягом десяти робочих днів надати відповідну інформацію з дня отримання такого запиту [18, с. 184–184].

О. Литвинчук пропонує встановити, по-перше, строки надання суб'єктами, яким запит адресований, відповідної інформації, по-друге, відповідальність за невиконання такого запиту. Для цього пропонує використати в КПК України положення, аналогічні до п. 3 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [2, с. 94].

Ми ж більш схильні до думки О. Ковтуна, який пропонує встановити строк для виконання письмової вимоги сторони обвинувачення про витребування інформації – не пізніше п'яти робочих днів із дня отримання відповідної постанови. При цьому пропонується, що за невиконання постанови слідчого, прокурора є підставою для звернення сторони обвинувачення з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів або обшук житла чи іншого володіння особи. У разі відмови особи від виконання постанови слідчого, прокурора про витребування речей і документів клопотання про проведення обшуку подається стороною обвинувачення в разі, якщо він є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування та вилучення речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, а також є пропорційним втручанням в особисте та сімейне життя особи [19, с. 254–255].

4. Форма фіксації витребування речей і документів стороною обвинувачення.

Більшістю науковців пропонується, що єдиною процесуальною формою фіксації витребування речей і документів стороною обвинувачення є саме протокол, з чим ми повністю погоджуємося. В. Вапнярчук наголошує, що на підставі аналізу чинного КПК України (зокрема, статей 103–105, 108), можна стверджувати, що такою формою оформлення для суб'єктів сторони обвинувачення на стадії досудового розслідування є протокол (про отримання речей, документів), а в судовому розгляді – журнал судового засідання. Надання в подальшому отриманим об'єктам статусу доказу здійснюється й оформлюється в порядку, передбаченому КПК (оскільки це процесуальне рішення – то знову ж згідно з частинами 3 і 2 ст. 110 КПК воно ухвалюється у формі постанови чи ухвали) [14, с. 409].

На переконання С. Стахівського, учасники кримінального провадження (фізичні та юридичні особи) повинні залишити «якийсь слід» про те, що певний документ чи предмет був переданий органу досудового розслідування, прокурору чи судді. Особливо така потреба виникає, коли особа матеріально чи в іншому вигляді відповідальна за передані предмети чи документи [13, с. 266].

Як закріплює ч. 2 ст. 100 КПК України, речові докази, які отримані або вилучені слідчим, прокурором, оглядаються, фотографуються та докладно описуються в протоколі огляду. На необхідність обов'язкового відображення результатів витребування як процесуальної дії у протоколі звертається увага й у юридичній літературі [20, с. 100; 21, с. 91–92]. Ми погоджуємося з думкою С. Ковальчука, який слушно зазначає, що отримана стороною обвинувачення у порядку витребування річ підлягає обов'язковому огляду та опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду (у порядку ч. 5 ст. 237 КПК України), із відображенням результатів огляду у протоколі, зміст якого повинен відповідати вимогам ст. 104 КПК України. При цьому описова частина протоколу повинна містити не лише відомості про надану річ (ч. 3 ст. 104 КПК України), але й вказівку на факт витребування речі та орган державної влади, орган місцевого самоврядування, підприємство, установу, організацію, службу або фізичну особу, якою на вимогу слідчого, прокурора її надано, а заключна частина протоколу – відомості про цю річ і спосіб її ідентифікації [22, с. 8–9].

С. Крушинський також зазначає, що подані на стадії досудового розслідування предмети та документи набувають статусу доказів тільки після їх належного процесуального оформлення, а саме складання протоколу та винесення постанови про приєднання предмета або документа до справи [23, с. 222].

О. Литвинчук вказує, що для фіксації факту отримання від учасників кримінального провадження, а також інших осіб (за ініціативою останніх) предметів та документів доцільно передбачити складання слідчим відповідного протоколу, в якому б вказувалися час, місце проведення такої дії, а також описувалися ознаки отриманого [2, с. 94].

Зважаючи на зазначене, доцільно удосконалити чинний КПК, передбачивши, що за наслідками витребування та отримання речей і документів відповідно до ст. 93 КПК слідчий, прокурор складають протокол з дотриманням вимог ст. 104 КПК. Надання в

подальшому отриманим об'єктам статусу доказу здійснюється шляхом винесення постанови згідно з частинами 3 і 2 ст. 110 КПК.

Висновки. Аналізуючи напрями подальшого розвитку кримінально-правової політики у сфері регламентації збору доказів, варто зазначити велику користь витребування документів та відомостей речей, документів та відомостей як способу збирання доказів у кримінальному провадженні через його оперативність. Саме завдяки цьому вказаний спосіб сприяє швидкому досудовому розслідуванню як одній з ознак ефективності кримінального провадження. Тому, безумовно, важливим є удосконалення процесуальної регламентації витребування речей і документів з метою усунення розглянутих проблемних питань. Видається, що правильним шляхом вирішення окреслених проблем є удосконалення редакції ст. 93 КПК України, передбачивши, що рішення щодо витребування речей і документів стороною обвинувачення підлягає процесуальному оформленню у вигляді складання вмотивованої постанови слідчого чи прокурора (із дотриманням вимог ст. 110 КПК). Результати витребування як процесуальної дії повинні бути відображені у протоколі (про отримання та огляд), який повинен відповідати вимогам ст. 104 КПК.

Список використаних джерел

1. Крушеницький А. В. Витребування та отримання речей і документів в системі процесуальних дій. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 152–164.
2. Литвинчук О. І. Щодо правового регулювання порядку збирання доказів у кримінальному провадженні. 2017. С. 93–94. URL : https://scholar.google.com.ua/citations?view_or=view_citation&hl=ru&user=dwipTPIAAAAJ&citation_for_view=dwipTPIAAAAJ:qjMakFHDy7sC.
3. Вапнярчук В. В. Витребування та отримання, проведення інших процесуальних дій як способи збирання доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки*. 2015. Вип. 3. Т. 3. С. 85–89.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар : у 2 т. / Тацій В. Я., Бандурка О. М., Портнов А. В. та ін. Харків : Право, 2012. Т. 1. 768 с.
5. Тацій В. Я., Грошевий Ю. М., Туманянц А. Р. Кримінальний процес : підручник. Харків : Право, 2013. 824 с.
6. Азаров Ю. І., Хабло О. Ю., Конюшенко Я. Ю. Окремі питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Юридична наука*. 2015. № 5/2015. С. 135–141.
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
8. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.
9. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
10. Про Національне антикорупційне бюро : Закон України від 14.10.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
11. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
12. Чемерис І. М. Проблемні питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 5. С. 341–343. URL : <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/12248>.
13. Стахівський С. М. Збирання доказів як елемент процесу доказування. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3 (15). С. 264–267.
14. Вапнярчук В. В. Щодо особливостей окремих способів збирання доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 70. С. 405–410.
15. Азаров Ю., Хабло О., Конюшенко Я. Окремі питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Юридична наука*. 2015. № 5. С. 135.
16. Ковтун О. В. Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із перешкоджанням законній професійній діяльності журналістів: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. 233 с.
17. 100 публічних реєстрів України для користування. *Українське право* : веб-сайт. URL : <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/100-publichnykh-reestriv-ukrayiny-dlya-korystuvannya/>.
18. Спусканюк А. Ю. Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. 250 с.
19. Ковтун О. В. Витребування та отримання як способи збирання доказів у кримінальному провадженні про злочини, пов'язані з перешкоджанням законній професійній діяльності журналіста. *Юридичний бюлетень*. 2017. Вип. 5. С. 249–255.
20. Волобуєва О. О. Проблемні питання застосування окремих норм КПК України.

Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 98–102.

21. Астапенко О. В. Витребування та подання предметів і документів як способи збирання доказів на досудових стадіях кримінального процесу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2009. 249 с.

22. Ковальчук С. О. Способи збирання речових доказів стороною обвинувачення. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія : Право.* 2014. № 2(10). С. 1–24.

23. Крушинський С. А. Процесуальна форма подання доказів у кримінальному судочинстві України. *Університетські наукові записки.* 2010. № 2 (34). С. 218–223.

Надійшла до редакції 02.09.2022

References

1. Krushenytskyi, A. V. (2022) Vytребування та отримання речей і документів в системі протсесуальних дії [Claiming and receiving things and documents in the system of procedural actions]. *Pravovyi chasopys Donbasu.* № 2 (79), pp. 152–164. [in Ukr.].

2. Lytvynchuk, O. I. (2017) Shchodo pravovoho rehulivannia poriadku zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Regarding the legal regulation of the procedure for gathering evidence in criminal proceedings], pp. 93–94. URL : https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=dwipTPIAAAAAJ&citation_for_view=dwipTPIAAAAAJ:qjMakFHDy7sC. [in Ukr.].

3. Vapniarchuk, V. V. Vytребування та отримання, provedennia inshykh protsesualnykh dii yak sposoby zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Demanding and receiving, carrying out other procedural actions as methods of gathering evidence in criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Yurydychni nauky.* 2015. Vyp. 3. T. 3. S. 85–89. [in Ukr.].

4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: naukovopraktychnyi komentar [Criminal procedural code of Ukraine: scientific and practical commentary] : u 2 t. / Tatsii V. Ya., Bandurka O. M., Portnov A. V., Pshonka V. P., Blazhivskiy Ye. M., Burdol Ye. P. Kharkiv : Pravo, 2012. T. 1. 768 p. [in Ukr.].

5. Tatsii, V. Ya., Hroshevyi, Yu. M., Tumanians, A. R. () Kryminalnyi protses [Criminal process] : pidruchnyk. Kharkiv : Pravo, 2013. 824 p. [in Ukr.].

6. Azarov, Yu. I., Khablo, O. Yu., Koniushenko, Ya. Yu. (2015) Okremi pytannia zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Separate issues of gathering evidence in criminal proceedings]. *Yurydychna nauka.* № 5/2015, pp. 135–141. [in Ukr.].

7. Pro banky i bankivsku diialnist [On banks and banking activities] : Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 r. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. [in Ukr.].

8. Pro psykhiatrychnu dopomohu [On psychiatric care] : Zakon Ukrainy vid 22.02.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>. [in Ukr.].

9. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [On the Security Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (data zvernennia: 29.08.2022). [in Ukr.].

10. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro [On the National Anti-Corruption Bureau] : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>. [in Ukr.].

11. Pro notariat [On notary] : Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 r. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>. [in Ukr.].

12. Chemerys, I. M. (2017) Problemni pytannia zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Problematic issues of evidence collection in criminal proceedings]. *Porivnialno-analitychne pravo.* № 5, pp. 341–343. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/12248>. [in Ukr.].

13. Stakhivskiy, S. M. (2005) Zbyrannia dokaziv yak element protsesu dokazuvannia [Collection of evidence as an element of the proof process]. *Universytetski naukovi zapysky.* № 3 (15), pp. 264–267. [in Ukr.].

14. Vapniarchuk, V. V. (2022) Shchodo osoblyvostei okremykh sposobiv zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Regarding the peculiarities of certain methods of gathering evidence in criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu. Seriya : Pravo.* Vyp. 70, pp. 405–410. [in Ukr.].

15. Azarov, Yu., Khablo, O., Koniushenko, Ya. (2015) Okremi pytannia zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Separate issues of gathering evidence in criminal proceedings]. *Yurydychna nauka.* № 5, p. 135. [in Ukr.].

16. Kovtun O. V. (2019) Dokazuvannia u kryminalnykh provadzhenniakh pro zlochyyny, poviazani iz pereshkodzhanniam zakonni profesiinii diialnosti zhurnalistiv [Evidence in criminal proceedings about crimes related to obstructing the legal professional activity of journalists] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav, Kyiv, 233 p. [in Ukr.].

17. 100 publicnykh reestriv Ukrainy dlia korystuvannia [100 public registers of Ukraine for use]. *Ukrainske pravo* : vebсайт. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/100-publicnykh-reestriv-ukrayiny-dlya-korystuvannya/>. [in Ukr.].

18. Spuskaniuk, A. Yu. (2019) Dokazuvannia u kryminalnykh provadzhenniakh pro zlochyyny,

poviazani z provedenniam derzhavnykh zakupivel [Evidence in criminal proceedings about crimes related to public procurement] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav, Kyiv, 250 p. [in Ukr.].

19. Kovtun, O. V. (2017) Vytrebuvannia ta otrymannia yak sposoby zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni pro zlochyny, poviazani z pereshkodzhanniam zakonnoi profesiinii diialnosti zhurnalista [Demanding and receiving as methods of gathering evidence in criminal proceedings on crimes related to obstruction of the legitimate professional activity of a journalist]. *Yurydychnyi biuletен*. Issue 5, pp. 249–255. [in Ukr.].

20. Volobuieva, O. O. (2013) Problemni pytannia zastosuvannia okremykh norm KPK Ukrainy [Problematic issues of the application of certain norms of the Code of Criminal Procedure of Ukraine]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 98–102. [in Ukr.].

21. Astapenko, O. V. (2009) Vytrebuvannia ta podannia predmetiv i dokumentiv yak sposoby zbyrannia dokaziv na dosudovykh stadiiakh kryminalnoho protsesu [Requisition and submission of items and documents as ways of gathering evidence at the pre-trial stages of the criminal process] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv, 249 p. [in Ukr.].

22. Kovalchuk, S. O. (2014) Sposoby zbyrannia rechovykh dokaziv storonoiu obvynuvachennia [Methods of collecting material evidence by the prosecution]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia : Pravo*. № 2(10), pp. 1–24. [in Ukr.].

23. Krushynskiy, S. A. (2010) Protseusualna forma podannia dokaziv u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy [Procedural form of submission of evidence in criminal proceedings of Ukraine]. *Universytetski naukovyi zapysky*. № 2 (34), pp. 218–223. [in Ukr.].

ABSTRACT

Andrii Krushenytskyi. Demanding of items and documents by the prosecution: procedure.

The article highlights problematic issues related to the use of such a method of gathering evidence in criminal proceedings as the demand and receipt of things and documents. Considered issues: regarding subjects to whom the prosecution may demand the provision of things and documents and from whom they may be obtained; the form and content of the request to claim things and documents (that is, its procedural design); deadlines for fulfilling the requirement and the legal consequences of the refusal (evasion) of the subject-owner of the relevant items and documents to satisfy the requirement; the form of recording the claim of things and documents by the prosecution. Formulated proposals for improvement of certain provisions of Art. 93 of the Criminal Procedure Code of Ukraine in order to eliminate problematic issues in criminal proceedings that arise during the exercise of the powers of the prosecuting party to demand and receive things and documents. According to Art. 93 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, one of the ways for the prosecution to gather evidence is to demand and receive from state authorities, local self-government bodies, enterprises, institutions and organizations, officials and individuals, things, documents, information, expert opinions, audit conclusions and inspection reports. However, in practical activity, the prosecution constantly has problems with the implementation of its powers in terms of demanding information, documents and things that arise in connection with unjustified refusals. First of all, this is due to the fact that the current Code of Criminal Procedure of Ukraine does not provide for the methods and procedures by which the prosecution can exercise the above-mentioned powers. In this regard, today there is an urgent need for a more detailed regulation of obtaining evidence in accordance with Art. 93 of the CPC of Ukraine.

Keywords: *demand and receipt of things and documents, method of gathering evidence, form of demand, prosecution side.*